

Anna Naumowa

DOI: 10.15290/bb.2020.12.09

*Białoruski Uniwersytet Państwowy
Mińsk*

<https://orcid.org/0000-0002-0515-0409>

Іва Андрыч у Беларусі: культуралагічны і тыпалагічны аспекты рэцэпцыі

Гісторыя літаратуры вивучаецца не толькі праз яе факты, такія як з’яўленне новых твораў, іх выданняў і перавыданняў, або праз вывучэнне кола літаратурных напрамкаў і метадаў. Унутраная, прыхаваная ад вачэй назіральніка гісторыя літаратуры – гэта летапіс рэцэпцыі, аналіз гістарычнай дэтэрмінаванасці літаратурнага працэсу, іманентнай логікі, што, сярод іншага, дае магчымасць прадказаць яго верагодны рух. Вядома, на развіццё нацыянальнай літаратуры істотна ўплывае працэс яе ўзаемадзеяння з замежнымі літаратурамі, які звычайна працякае з той ці іншай інтэнсіўнасцю ў залежнасці ад розных фактараў. Гаворачы пра сувязі беларускай і сербскай культур, нельга абысці ўвагай самыя яркія феномены абедзвюх літаратур і іх успрыняцце ў дзвюх краінах на працягу ўсёй іх гісторыі. Адным з самых рэпрэзентатыўных сербскіх аўтараў з’яўляецца Іва Андрыч, Нобелеўскі лаўрэат па літаратуры 1961 года.

Іва Андрыч (1892–1975) – пісьменнік Югаславіі, чалавек, чыя нацыянальная прыналежнасць вызначаецца звычайна канструкцыямі накшталт *харват з Босніі, які стаў сербскім пісьменнікам*¹. Ён нарадзіўся 9 кастрычніка 1892 года ў вёсцы Долац (цяпер у межах Траўніка) на тэрыторыі сучаснай Босніі і Герцагавіны. Дзяцінства

¹ М. Јенихен, *О “закону приватности”, или позив Иве Андрића на толеранцију у роману Травничка хроника*, “Свеске Задушбине Иве Андрића” 1996, № 12, с. 269.

і раннюю маладосць правёў у Вышаградзе і Сараеве. Вышэйшую адукацыю атрымліваў у Заграбе, Вене, Кракаве, але працэс навучання вымушаны быў перарваць з-за пачатку Першай сусветнай вайны. Справа ў тым, што Андрыч быў членам сусветна вядомай арганізацыі “Млада Босна”. Непасрэдны ўдзел яе членаў у падзеях, якія папярэднічалі пачатку вайны, выклікаў цікавасць каральных органаў Аўстра-Венгрыі, сярод іншага, і да Іва Андрыча. Письменнік праводзіць у турме і ссыльцы некалькі гадоў. Пасля вайны Андрыч пачаў працаваць у сістэме дзяржаўнай службы новай краіны паўднёвых славян. Большую частку міжваеннага перыяду ён правёў на дыпламатычнай службе – у Ватыкане, Парыжы, Мадрыдзе, Марсэлі і іншых гарадах.

У 1924 годзе Іва Андрыч абараніў доктарскую дысертацыю на тэму “Развіццё духоўнага жыцця ў Босніі пад уплывам турэцкага панавання”. Вучоныя па-рознаму ацэньваюць месца гэтай дысертацыі ў межах спадчыны пісьменніка: адны лічаць яе “школьнай” працай, падкрэсліваючы фармальны характар тэксту; іншыя прапаноўваюць лічыцца з думкамі, выказанымі ў дысертацыі, пры аналізе ўсёй гістарычнай прозы аўтара. Несумненна адно: улічваючы агульную прыхільнасць Андрыча да гістарычнай тэматыкі, нельга забывацца пра створаны ім аналіз культурна-цывілізацыйнай сітуацыі ў Босніі, пра навуковае асэнсаванне матэрыялу, які потым стане галоўным аб’ектам мастацкага мадэлявання ў прозе.

Напярэдадні Другой сусветнай вайны Андрыч узначальваў дыпламатычную місію Каралеўства Югаславія ў Берліне. Падчас вайны адмовіўся ад дыпламатычнага імунітэту, вярнуўся ў Бялград, дзе пісаў свае гістарычныя творы, прынцыпова не супрацоўнічаў з акупацыйнымі ўладамі (нават не згаджаўся выдаваць творы падчас акупацыі). Усё жыццё заставаўся прыхільнікам ідэі паўднёvasлавянскага адзінства, незалежна ад палітычных абставін. У 1961 годзе Андрыч стаў Нобелеўскім лаўрэатам па літаратуры – за эпічную сілу, з якой ён знаходзіў тэмы і адлюстроўваў чалавечыя лёсы з гісторыі сваёй краіны. Памёр у 1975 годзе ў Бялградзе.

Адзін з самых вядомых сербскіх пісьменнікаў прыцягваў увагу шматлікіх даследчыкаў як у краінах былой Югаславіі, так і па ўсім свеце. Яго творчасць шматпланавая як з жанравага пункту гледжання, так і па сваім змесце і форме – тэматыцы, праблематыцы, паэтыцы. На сённяшні дзень маецца мноства работ, прысвечаных самым розным аспектам творчасці І. Андрыча, аўтарамі якіх з’яўляюцца навукоўцы з усяго свету, сярод якіх, несумненна, ёсць выхадцы з Беларусі.

У святле модных на сённяшні дзень імкненняў да навуковай міждысцыплінарнасці і арыентаванасці на актуальны грамадска-палітычны парадак дня асаблівую цікавасць выклікае этнаканфесійная праблематыка творчасці *балканскага Гамера*². Важна асэнсаваць, як дадзеная праблематыка творчасці І. Андрыча ўспрымаецца даследчыкамі з Беларусі.

Боснія, якой прысвечана большасць прэзаічных твораў І. Андрыча, – гэта памежжа культур і цывілізацый, і менавіта тут выявіліся некаторыя актуальныя для ўсяго свету асаблівасці развіцця грамадства. Многія з іх былі заўважаны пільным вокам сербскага пісьменніка і зафіксаваны ў той ці іншай форме ў яго тэкстах. Да гэтай інфармацыі павінны быць асабліва ўважлівыя прадстаўнікі тых краін, якія таксама знаходзяцца на памежжы – у “зоне рызыкі”, калі верыць папулярным у XX стагоддзі і актуальным дагэтуль цывілізацыйным даследаванням³. Нават павярхоўны агляд этнаканфесійнай структуры і гісторыі Беларусі дазваляе сцвярджаць, што і гэтая краіна знаходзіцца на “цывілізацыйным разломе”, на культурным памежжы.

Наўрад ці неабходна абгрунтоўваць той факт, што і Беларусь на працягу гісторыі не раз сутыкалася з рознымі анамаліямі этнакультурнага парадку. У грамадстве ёсць усведамленне асаблівасці свайго геапалітычнага становішча і этнарэлігійнай структуры: гэта праяўляецца ў шэрагу рэакцый, навуковых і публіцыстычных рэфлексій. У Беларусі праблематыка памежжа не раз актуалізавалася ў грамадскім дыскурсе – у рэлігійных⁴, філасофска-сацыялагічных⁵, культуралагічных⁶ і філалагічных⁷ колах. На ўзроўні палітычных дактрын рэдка кажуць пра памежнасць і звязаныя з ёй праблемы, не жадаючы прыцягваць увагу да пытанняў, якія могуць прывесці да падзелу грамадства і балючых канфліктаў. Але спецыялісты ў галіне сацыягуманітарных ведаў не забываюцца пра цяжкасці міжкультурнага ўзаемадзеяння і неабходнасць

² І. Чарота, *Балканскі Гамер*, [у:] *Славянскія літаратуры: Постаці II*, Мінск 2003.

³ С. Хантингтон, *Столкновение цивилизаций*, Москва 2003.

⁴ Н. Васілевіч, *Вывучэнне рэлігійнай ідэнтычнасці ў кантэксце беларускага памежжа*, [у:] *XIV Международные Кирилло-Методиевские чтения*, Мінск 2009.

⁵ О. Батраева, *На культурном пограничье: Беларусь как социокультурный тип в контексте восточного славянства*, “Беларуская думка” 2010, № 2, с. 102–107.

⁶ Н. Беспамятных, *Этнокультурное пограничье и идентичность: взгляд с польской стороны*, “Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў” 2007, № 8, с. 12–18.

⁷ *Феномен памежжа. Славянскія мовы, літаратуры і культуры: этнас у святле гісторыі і сучаснасці*, Гродна, 2009.

пастаяннай увагі да іх дзеля прадухілення непажаданых сцэнарыяў – адкрытых канфліктаў ці малапрыкметных, але пагібельных працэсаў этнаканфесійнай асіміляцыі, а таксама ненатуральных трансфармацый іншага характару.

Такім чынам, для Беларусі рэlevantны досвед асэнсавання этнаканфесійнай праблематыкі на прыкладзе Босніі. Заканамерна тое, што літаратуразнаўцы Беларусі неаднаразова звярталіся да твораў адзінага югаслаўскага Нобелеўскага лаўрэата ў галіне літаратуры. На беларускую мову Андрыча перакладалі Вячаслаў Рагойша, Алесь Разанаў, Леанід Самасейка, Барыс Сачанка, Галіна Тварановіч, Іван Чарота і іншыя. Найбольш выразную даследчыцкую цікавасць да творчасці Іва Андрыча праяўлялі Г. Тварановіч і І. Чарота.

Г. Тварановіч з’яўляецца аўтарам двух вялікіх даследаванняў, прысвечаных беларуска-югаслаўскім літаратурным сувязям. Тэма яе кандыдацкай дысертацыі – “Белорусская и югославская военная проза: нравственный мир героя (60–70-е годы)”. Тэма доктарскай працы – “Беларуская літаратура ў паўднёваславянскім кантэксце: праблема культурна-гістарычнага тыпу”. Г. Тварановіч з’яўляецца аўтарам дзвюх манаграфій⁸, прысвечаных паўднёваславянскім тэмам, і шэрагу артыкулаў, эсэ і нататак, у якіх тым ці іншым чынам звяртаецца да творчасці Іва Андрыча.

Многа ўвагі Іва Андрычу прысвячаў І. Чарота – перакладаў творы сербскага пісьменніка, неаднаразова выказваўся пра яго творчасць ў СМІ⁹, рабіў агляд для Беларускай энцыклапедыі¹⁰, а таксама рыхтаваў артыкулы для часопісаў і зборнікаў канферэнцый¹¹. Народжаны на памежжы культур і цывілізацый, беларускі даследчык праводзіць паралелі ў гістарычных лёсах Сербіі, Босніі і сваёй радзімы.

У апошні час выйшла наша манаграфія, прысвечаная феномену культурнага памежжа ў творчасці Іва Андрыча¹².

⁸ Г. Тварановіч, *Беларуская літаратура: паўднёваславянскі кантэксст: (Адзінства генезісу, тыпавы літаратур і характар узаемасувязей)*, Мінск 1996. Г. Творонovich, *Нравственный мир героя. Белорусская и югославская военная проза 60–70-х годов*, Мінск 1986.

⁹ І. Чарота, *Мастакова – ствараць*, “Настаўніцкая газета”, 3.03.1993, с. 4.

¹⁰ І. Чарота, *Андрый Іва*, [у:] *Беларуская энцыклапедыя*, Мінск 1996, т. I, с. 358.

¹¹ І. Чарота, *Наконт беларускай рэцэпцыі твораў Іва Андрыча (да 120-годдзя “балканскага Гамэра”)*, [у:] *Спадчына І. Я. Навуменкі і актуальныя праблемы літаратуразнаўства: зборнік навуковых артыкулаў*, Гомель 2012, с. 125–130.

¹² А. Наумова, *Феномен культурнага пограничья в творчестве Иво Андрича*, Мінск 2018.

Мы пастараемся выбраць і прааналізаваць найбольш рэпрэзентатыўныя працы беларускіх аўтараў пра І. Андрыча, прысвечаныя аналізу этнакультурнай праблематыкі яго творчасці. Вылучым шэраг абагульняючых крытэрыяў, па якіх можна аб'яднаць рэакцыі ўсходнеславянскіх даследчыкаў на цікавае для нас кола праблем.

“Памежнасць” як дамінанта і яе выяўленне на розных узроўнях

Этнаканфесійны складнік творчасці І. Андрыча сапраўды цікавіў беларускіх даследчыкаў. “Памежнасць”, нацыянальны і рэлігійны фактар улічваліся літаратуразнаўцамі Беларусі практычна ва ўсіх выпадках. Якія б мэты ні ставіў перад сабой даследчык, які б аспект творчасці І. Андрыча ён ні закранаў, на першы план у любым выпадку выходзіць канцэпт мультыкультурнасці: як цэнтральнае паняцце, як стымул, першапрычына, якая прадвызначае тэма ці іншыя мастацкія асаблівасці, альбо як сутнасная характарыстыка разгледжанай даследчыкам з’явы. Аўтары навуковых прац апіраюць паняццем “памежжа” ці маюць яго на ўвазе, пішучы пра творчасць І. Андрыча як феномен у гісторыі літаратуры. “Памежнасць” заўважаюць у біяграфіі пісьменніка, у ідэйным змесце яго твораў. Выбар сродкаў на ўзроўні паэтыкі таксама тлумачыцца разнастайнасцю культурных уплываў на стыль пісьменніка, а класіфікацыя герояў распрацоўваецца з улікам “культурнай памежнасці” некаторых персанажаў і абумоўленасці ўзаемадзеяння паміж імі іх этнічнай прыналежнасцю. У самым агульным плане адзначаюцца цяжкасці ў ажыццяўленні атрыбуцыі творчасці І. Андрыча, таму што па сукупнасці рэлевантных характарыстык ён аказваецца недзе “паміж” нацыянальнымі літаратурамі краін былой Югаславіі. Паспрабуем дадзеныя сцвярджэнні прадэманстраваць на прыкладах з літаратуразнаўчых прац.

Іван Чарота закранае *вельмі далікатную тэму – самавызначэнне маладога Андрыча*¹³ па нацыянальнаму крытэрыю і ўказвае на вядомыя факты з біяграфіі пісьменніка. Аналізуючы асноўныя матывы прозы І. Андрыча, даследчык асабліваю ўвагу прысвячае тым з іх, якія прама ці апасродкавана адлюстроўваюць этнакультурныя асаблівасці радзімы пісьменніка. Ён спыняецца на матывах *мяжы, рубя-*

¹³ І. Чарота, *Балканскі Гамер...*, с. 5.

жа, краю і пераходу і, падкрэсліваючы іх значнасць для І. Андрыча, абгрунтоўвае правамернасць ужывання ў адносінах да іх паняцця *архетып*. Прадстаўленасць гэтых матываў у Андрыча І. Чарота не без падстаў звязвае з *геапалітычнымі і этнакультурнымі асаблівасцямі роднай пісьменніку Босніі*¹⁴. Пры гэтым ён прапаноўвае не “звужаць” уяўленне пра мяжу ў І. Андрыча да этнакультурнага вымярэння, даказваючы, што Андрыч і ў многіх іншых сферах мысліў паняццем мяжы¹⁵.

Этнакультурная праблематыка творчасці І. Андрыча не толькі з’яўлялася аб’ектам непасрэднага літаратуразнаўчага аналізу беларускіх аўтараў – яна таксама стымулявала іх да ўласных разваг на нацыянальную, рэлігійную і гістарычную тэмы. Так, Г. Тварановіч у артыкуле “На вышаградскай сцежцы Іва Андрыча” ў публіцыстычным ключы разважае пра лёсы славянскіх народаў, пра трагізм і драматызм сённяшняй рэальнасці балканскіх краін¹⁶.

У адной з сваіх прац і мы пісалі пра своеасаблівасць цывілізацыйнай мадэлі Босніі і тыя характарыстыкі мастацкіх твораў Андрыча, якія ствараюць вобраз парадаксальнай міжкультуранасці¹⁷.

У дадзеным падраздзеле мы згадалі тыя рэакцыі літаратуразнаўцаў Беларусі, якіяносяць, хутчэй, канстатацыйны характар. У наступных падраздзелах мы спынімся на канцэптуальных распрацоўках літаратуразнаўцаў, звязаных з асобнымі аспектамі рэцэпцыі этнакультурнай праблематыкі творчасці І. Андрыча.

Паралелі ў гістарычных лёсах

Адна з самых яркіх і змястоўных рэакцый на этнакультурную праблематыку творчасці І. Андрыча зводзіцца да наступнага: даследчыкі параўноўваюць гістарычны лёс і грамадскую сістэму Босніі і сваёй краіны – як у рэальным, канкрэтна-гістарычным, вымярэнні, так і ў мастацкім, “андрычаўскім”. Як мы ўжо пісалі ва ўступнай частцы, цікавасць нашых суайчыннікаў да творчасці І. Андрыча павін-

¹⁴ Тамсама, с. 13.

¹⁵ Тамсама, с. 13–14.

¹⁶ Г. Тварановіч, *Пад небам Айчыны: літаратурна-крытычныя артыкулы*, Беласток 2005.

¹⁷ А. Наумова, *Босния как парадоксальная модель межкультурности*, [в:] *Paradoxa in den slawischen Sprachen, Literaturen und Kulturen*, Hamburg 2015, s. 89–96.

на быць абумоўлена тым, што Боснія, Сербія і Беларусь – шматнацыянальныя дзяржавы, якія знаходзяцца ў сферы ўплыву розных “цэнтраў” цывілізацый. Падабенства стымулюе ўзаемную цікавасць і абмен вопытам. Дадзеная гіпотэза пацвердзілася, што мы і пастарамся паказаць у дадзеным падраздзеле.

І. Чарота ў цэлым шэрагу сваіх прац і публічных выступленняў параўноўваў Беларусь і Сербію¹⁸, Беларусь і Боснію¹⁹ па некалькіх крытэрыях: гістарычны шлях, колькасць і лёс дыяспары, уваходжанне этнічных тэрыторый у іншыя дзяржаўныя ўтварэнні, нацыянальная і рэлігійная структура і г.д. Паралелі паміж Беларуссю і Босніяй грунтуюцца якраз на тым, што абодва краі ўяўляюць сабой культурнае і цывілізацыйнае памежжа. Прычым І. Чарота кажа аб памежнасці не толькі як аб культуралагічным або геапалітычным феномене. Ён таксама разважае аб адлюстраванні гэтага факту ў мастацтве – *як у вусна-паэтычнай творчасці, так і ў сучасным мастацтве беларускага народа, гістарычная і нацыянальная свядомасць якога фарміравалася таксама ва ўмовах геапалітычнага і этнакультурнага памежжа*²⁰. І. Чарота заўважае, што пры ўсім падабенстве мадэлі спецыфіка памежжа дзвюх краін адрозніваецца ў сваёй канкрэтызацыі. Напрыклад, для беларусаў і сербаў паняцці “Захад” і “Усход” маюць розныя сэнсы. Аднак гэта мяняе толькі знешні каларыт, а агульная схема, заканамернасці існавання на памежжы, механізмы ўплыву з боку – абсалютна ідэнтычныя. І. Чарота таксама тлумачыць, што ў выніку пэўных гістарычных калізій 90-х гадоў у публічным дыскурсе беларусаў замацавалася іншае, адрознае ад балканскага, разуменне слова “мост” у дачыненні да ўласнай гістарычнай місіі і геапалітычнага становішча.

Важна, што паралелі паміж Беларуссю і балканскімі краінамі І. Чарота раскрывае не толькі на падставе ўласных назіранняў і разважанняў. Даследчык знайшоў і прадставіў грамадскасці ў зборніку “Беларусы пра Сербію і Югаславію” тэкст Дзмітрыя Скрынчанкі пад назвай “У нас свая Боснія”. Дз. Скрынчанка – рускі багаслоў, публіцыст, гісторык, педагог, доўгі час жыў і працаваў у Беларусі. Дарэчы, пасля 1920 года ён знаходзіўся ў эміграцыі, жыў і памёр у г. Нові-Сад. Знойдзеная і апублікаваная І. Чаротам праца Дз. Скрынчанкі – цікавая крыніца. Яна дэманструе падабенства лёсаў памеж-

¹⁸ І. Чарота, *Андрыіево дело у Белорусіји. Особенности рецепције*, [у:] *Андрић између Истока и Запада*, Бања Лука 2012, с. 413–439.

¹⁹ І. Чарота, *Балканскі Гамер...*, с. 13–14.

²⁰ Тамсама, с. 14.

ных тэрыторый, “раскрыжаваных” паміж цэнтрамі сілы, якія імкнуцца распаўсюдзіць тут свой уплыў. На мяжы стагоддзяў, калі ўвага ўсяго свету была прыкавана да далёкай Босніі, наш суайчыннік указвае на яшчэ адну “Боснію”, якая знаходзіцца зусім побач. Гэта ўнікальны па сваім змесце матэрыял, які, безумоўна, варты нашай увагі і аналізу.

Дз. Скрынчанка кажа пра тое, што расійскае грамадства не мае права быць абыякавым да баснійскай трагедыі: *Ад славянскага цела адарвалі немцы буйную частку і “культывуюць” яе агнём і мячом*²¹. Менавіта “культывацыю”, якая ажыццяўляецца немцамі ў Вышаградзе, наглядна дэманструе сербскі пісьменнік у рамане “Мост на Дрыне”. Усяго адным словам Дз. Скрынчанка перадаў тое ж самае, што мэтанакіравана і метадычна пазней апісвае І. Андрыч у рамане.

А затым аўтар тэксту пераходзіць да сутнаскага пытання, заяўленага тэмай артыкула: *Іншая “Боснія” займае мой розум – тутэйшая: “Боснія” нашага Заходняга краю. Пра яе маўчыць наш друк. (...) Але, можа быць, Вы скажаце, што я згушчаю фарбы? Не спяшайцеся казаць так*²². Відавочна, суайчыннікі Дз. Скрынчанкі не падзяляюць яго трывог за будучыню беларускага краю. Аднак аўтар небеспадстаўна робіць высновы пра падабенства лёсаў Беларусі і Босніі, абавіраючыся на аналіз этнарэлігійнай структуры грамадства і змен у рэлігійным і нацыянальным самавызначэнні мясцовай інтэлігенцыі. А няўвагу грамадства да гэтай праблемы і нежаданне ўлад адаптаваць ўнутраную палітыку, зыходзячы з наяўных абставінаў ён тлумачыць наступным чынам: *Словам, усе – і Вы там, і тут – клапоцяцца толькі пра адно: “не абвастраць адносін”*. Такім чынам, выбар стратэгіі паводзінаў і ступень увагі да праблем этнакультурнага ўзаемадзеяння і зараз, і ў пачатку ХХ стагоддзя падпарадкоўваецца памкненнем грамадства да талерантнасці як такой насуперак рэальнаму становішчу спраў і неабходнасці вырашаць праблему на этапе яе зараджэння.

Сапраўды, беларускія землі, як і Боснію, аўтар з поўным правам лічыць тэрыторыяй, якая заслугоўвае асаблівай палітычнай і грамадскай увагі. *Няўжо ж Вы не бачыце, што ў нас ёсць свая “Боснія”?*²³ – заклікаў Дз. Скрынчанка на самым пачатку ХХ стагоддзя, прапаноўваючы свечасова звярнуцца да праблемы, каб пасля не да-

²¹ Д. Скрынчанка, *У нас своя Боснія*, [у:] *Беларусы пра Сербію і Югаславію*, Мінск 2015, с. 233.

²² Тамсама, с. 234.

²³ Тамсама, с. 239.

пусціць канфліктаў на гэтых землях і захаваць зыходную раўнавагу ў рамках этнаканфесійнай структуры беларускага грамадства.

Г. Тварановіч, як і І. Чарота, параўноўвае гістарычныя лёсы Босніі і Беларусі па цэлым шэрагу крытэрыяў і знаходзіць шмат агульнага²⁴. Адна з ключавых падстаў для такога параўнання – памежнасць як беларускага, так і баснійскага краю і асаблівасці культурнага і палітычнага развіцця дзвюх згаданых тэрыторый, якія адсюль вынікаюць. *Трагічныя антаганізмы, фарпост, барацьба, непрымірымае сутыкненне*²⁵ – такія выразы падбірае Г. Тварановіч для характарыстыкі асаблівасцей гістарычнага развіцця Босніі і Беларусі. Відавочна, даследчыца ўсведамляе патэнцыйную небяспеку і спрабуе прыцягнуць да гэтага ўвагу грамадства.

У зборніку літаратурна-крытычных артыкулаў “Пад небам Айчыны” Г. Тварановіч разважае пра падабенства гістарычных лёсаў беларусаў і сербаў. Абодва народы *пакутлівым пераадоленнем крайне неспрыяльных абставін набываюць вопыт цярпення, ахвярнасці – сутнасна важных духоўных каштоўнасцей*²⁶. Падобны гістарычны вопыт спараджае тоеснасць сістэмы каштоўнасцей і асаблівасцей менталітэту. Г. Тварановіч выкарыстоўвае метафару Косава поля ў сваіх развагах пра драматызм гісторыі двух славянскіх этнасаў: і беларусы, і сербы гінулі на палях бітваў сусветных войнаў – адсюль падабенства ў тэматыцы і праблематыцы іх літаратур XX стагоддзя.

Такім чынам, мы ўстанавілі, што літаратуразнаўцы заканамерна звярталі ўвагу на нацыянальную і рэлігійную праблематыку твораў сербскага пісьменніка, разглядалі Боснію як цэнтральную тэму яго прозы, падкрэслівалі значнасць лакальнага, нацыянальнага складніка ў ідэйным змесце і паэтыцы яго тэкстаў. Але ці такая лакальная Боснія Іва Андрыча? Ці можна яе разглядаць як “рэч у сабе”, якая жыве па ўласных законах? Даследчыкі неаднаразова параўноўвалі Боснію і Сербію з Беларуссю, бачылі непасрэдныя паралелі ў гісторыі і сучаснасці гэтых краін. Сусветнае прызнанне творчасці І. Андрыча (сярод іншага, засведчанае прысуджэннем яму Нобелеўскай прэміі) – доказ таго, што праблемы, якія ўзнікаюцца пісьменнікам, цікавыя не

²⁴ Г. Творонович, *Исторический жанр в белорусской литературе и Иво Андрич*, [у:] *Творчество Иво Андрича: миф, фольклор, история, литература*, Москва 1992, с. 89.

²⁵ Тамсама, с. 89.

²⁶ Г. Тварановіч, *Пад небам Айчыны...*, с. 39.

толькі балканскаму чытачу. Адсюль вынікае яшчэ адна гіпотэза: хутчэй за ўсё, мадэль андрычаўскай Босніі шмат у чым універсальная.

Асэнсоўваючы феномен Босніі як галоўнага аб'екта ўвагі І. Андрыча, І. Чарота задумваецца пра сутнасныя заканамернасці грамадскага развіцця ў гэтым краі, экстрапалюючы іх на больш шырокі кантэкст: *Гісторыя Босніі – дарэчы, вельмі сур'ёзная падстава для сумненняў у перспектывнасці ідэй еўразійства, якія мелі распаўсюджанне раней і рэанімуюцца апошнім часам, (...) – адвеку вызначалася рознаскіраванымі чыннікамі, а таму і сам яе рух (...) характарызуецца аб'ектывнай ускладнёнасцю, асаблівай унутранай калізійнасцю*²⁷. Натхнёны І. Андрычам на такія разважанні, І. Чарота ўздымае актуальныя для ўсходніх славян пытанні. Атрымліваецца, што паралелі могуць існаваць не толькі паміж асобнымі краінамі: беларускі даследчык разважае аб жыццяздольнасці інтэграцыйных аб'яднанняў больш высокага ўзроўню, функцыянаванне якіх, на яго думку, будзе ажыццяўляцца па мадэлі, аналагічнай баснійскай.

Рэцэпцыя творчасці Іва Андрыча беларускай літаратурай

Этнакультурная праблематыка творчасці пісьменніка можа выяўляцца не толькі ў працэсе мэтанакіраванага аналізу літаратурнага тэксту, але і ў рамках рэцэпцыі твора асобнымі чытачамі або нацыянальнай культурай у цэлым. Таму разгледзім, як беларускія даследчыкі ахарактарызавалі ўспрыманне творчасці І. Андрыча ў рамках сваёй культуры.

Г. Тварановіч, якая звярнула ўвагу на падабенствы ў гісторыі і сучаснасці Беларусі, Босніі і Сербіі, на падставе параўнання робіць наступную выснову: *Падобныя гістарычныя абставіны спараджаюць тыпалогію маральных, светапоглядных праблем*²⁸. З гэтага вынікае тое, што беларуская літаратура, з прычыны падабенства этнакультурнай сітуацыі, асабліва схільная да ўспрымання творчасці І. Андрыча, у якой, як мы ўжо не раз адзначалі, прапануецца схема, метадалогія міжнацыянальнага ўзаемадзеяння на тэрыторыях та-

²⁷ І. Чарота, *Балканскі Гамер...*, с. 12.

²⁸ Г. Тварановіч, *Исторический жанр в белорусской литературе и Иво Андрич...*, с. 89–90.

кога тыпу. Каштоўна для беларусаў і тое, што пісьменнік не проста паказвае на небяспеку, якая пагражае памежжу, але і кажа пра неабходнасць будаўніцтва “мастоў” як пра адзіна дзейсны спосаб вырашэння праблемы. Г. Тварановіч параўноўвае гістарычныя раманы Андрыча з аналагічнымі жанравымі з’явамі беларускай літаратуры. Даследчыца падкрэслівае, што творы І. Андрыча неабходна перакладаць і публікаваць у Беларусі: гэта стане плённым імпульсам да ўзбагачэння нацыянальнай культуры і ўзмацнення літаратурнай традыцыі нашага народа. “Засваенне” прозы І. Андрыча беларускай літаратурай дасць магутны стымул для станаўлення гістарычнага жанру ў сучаснай беларускай літаратуры. Акрамя таго, на наш погляд, гэта ўзбагаціць беларускую гуманітарную думку ідэямі, звязанымі з рашэннем агульных для сербаў і беларусаў праблем нацыянальнага і рэлігійнага ўзаемадзеяння. Таксама Г. Тварановіч кажа пра наяўныя і запланаваныя пераклады твораў І. Андрыча²⁹. На сённяшні дзень гэты спіс нашмат паўнейшы: за беларуска-сербскай бібліяграфіяй і за рэцэпцыяй творчасці І. Андрыча самым уважлівым чынам сачыў І. Чарота.

У артыкуле “Андрићево дело у Белорусији” (“Творчасць Андрыча ў Беларусі”) І. Чарота разважае пра рэцэпцыю творчасці сербскага пісьменніка ў нашай краіне³⁰. Наўрад ці наш масавы чытач добра знаёмы з яго творами, але, нягледзячы на гэта, І. Чароту ўдаецца прасачыць некаторыя асаблівасці ўспрымання творчасці балканскага аўтара на падставе шэрагу работ, публічных выступленняў, рэакцый студэнцкай аўдыторыі і іншых дадзеных.

І. Чарота паказвае, што агульны тон успрымання І. Андрыча задаецца менавіта падабенствам актуальнай і для беларусаў, і для сербаў этнакультурнай праблематыкі. Гэта натуральна: заўсёды і ва ўсім чалавек схільны рабіць выбар на карысць таго, што яму знаёма, блізка, зразумела... У працэсе ўспрымання твора мастацкай літаратуры чытач адгукаецца на тыя праблемы і матывы, якія хвалююць яго самога. Менавіта таму беларусы рэагуюць на этнаканфесійны складнік яго твораў. Удумлівы чытач непазбежна пазнае ў Босніі І. Андрыча некаторыя асаблівасці гісторыі сваёй радзімы: нашы суайчыннікі, па І. Чароту, *у першую чаргу заўважаюць тое, што ім тыпалагічна*

²⁹ Тамсама, с. 90.

³⁰ И. Чарота, *Андрићево дело у Белорусији. Особенности рецепције*, [у:] *Андрић између Истока и Запада*, Бања Лука 2012, с. 413–439.

*блізка, што і іх тычыцца: драматызм гісторыі, сутыкненне культур, рэлігійныя калізій і трансфармацыі, разбурэнне традыцый, ігнараванне справядлівасці і правіл у адносінах паміж людзьмі*³¹. Таксама І. Чарота звяртае ўвагу на шэраг матываў, вобразаў з твораў пісьменніка, якія ў яго свядомасці суадносяцца з уласным вопытам, успамінамі з дзяцінства, асабістымі перажываннямі і думкамі.

Гістарыясофія Іва Андрыча

У дадзеным падраздзеле мы паспрабуем паказаць, што беларускія даследчыкі, выходзячы з вынікаў аналізу этнакультурнай праблематыкі творчасці І. Андрыча і яго падыходаў да вывучэння гісторыі, схільныя характарызаваць сістэму ідэй, створаную сербскім пісьменнікам, як самастойную гістарыясофію. Навукоўцы пісалі пра філасафічнасць прозы сербскага пісьменніка. Падставай для іх выскоў часта з’яўлялася наяўнасць “надматэрыяльнага”, абагульнена-архетыпічнага ўзроўню ў мастацкім свеце яго гістарычнай прозы. Менавіта гэтая “надбудова” ў выглядзе згаданых заканамернасцей грамадскага развіцця, генералізацыі гістарычнага вопыту і мадэлей міжкультурнага ўзаемадзеяння ўяўляе своеасабліваць яго твораў.

Спачатку паспрабуем высветліць, якія рысы андрычаўскага гістарызму, на думку даследчыкаў, дазваляюць у працэсе ўспрымання твораў аўтара выйсці на гістарыясофскі ўзровень.

Г. Тварановіч ў артыкуле “Гістарычны жанр у беларускай літаратуры і Іва Андрыч” разважае пра ролю і месца гістарычнага рамана ў сістэме жанраў літаратуры, падкрэсліваючы яго сувязь з *узроўнем нацыянальнай самасвядомасці грамадства*³². Даследчыца сцвярджае, што ў рамках пэўнай культуры гістарычны раман выконвае *першарадныя нацыянальныя функцыі, узнаўляючы гераічныя, трагічныя карціны мінулага, звязваючы разам учарашні і сённяшні дзень*³³. Разам з тым, гістарычны жанр можа лічыцца адной з самых плённых форм асэнсавання этнакультурнай праблематыкі, звязанай з адлюстраваннем і аналізам асабліваасцей суіснавання этнасаў на пэўнай тэрыторыі.

³¹ Тамсама, с. 417.

³² Г. Тварановіч, *Исторический жанр в белорусской литературе и Иво Андрич...*, с. 88.

³³ Тамсама, с. 88.

І. Чарота, характарызуючы месца творчасці І. Андрыча ў сусветнай літаратуры і гуманітарнай прасторы ў цэлым, “упісвае” ідэйны змест твораў сербскага пісьменніка ў кантэкст актуальных у XXI стагоддзі грамадскіх праблем. І. Андрыч, на думку І. Чароты, – гэта якраз той аўтар, які здольны прапаноўваць згубленаму і расчараванаму чалавеку адказы на самыя цяжкія пытанні, а таксама *нагадаць пра існаванне ісціны, каб пераадолець падман ілюзій, каб падтрымліваць веру, надзею і любоў*³⁴. Такім чынам, аксіялагічная функцыя літаратуры тут непасрэдна мяжуе з светапогляднай, якую звычайна выконвае філасофія або рэлігія.

Сваю абумоўленасць маюць таксама супастаўленні І. Андрыча з шэрагам вядомых замежных аўтараў. Мы параўноўвалі І. Андрыча з заходнімі філосафамі, гісторыкамі, палітолагамі: нас цікавіла менавіта філасофія цывілізацыі ў асэнсаванні О. Шпэнглера, А. Тойнбі і С. Хантынгтана³⁵.

Калі мы зыходзім з таго, што ў сваёй творчасці І. Андрыч стварае карціну пагранічнага краю, дзе сутыкаюцца інтарэсы шэрагу нацыянальнасцей, канфесій і нават цывілізацый, то важна было б высветліць, якімі сербскі пісьменнік бачыць перспектывы такога міжнацыянальнага ўзаемадзеяння. Папулярная ў сучасным паліталагічным дыскурсе парадыгма сутыкнення цывілізацый мае, у цэлым, песімістычны характар. А якім з Беларусі бачыцца агульны пафас этнакультурных ідэй пісьменніка? Памежжа – мост або сцяна падзелу? Канфрантацыя або мірнае супрацоўніцтва?

І. Чарота падкрэслівае, што І. Андрыч паказаў свет Босніі *як спецыфічна падлеглы распальванню варожасці*³⁶, і ў працэсе аналізу апавядання “Ліст 1920 года” задумаецца над празорлівасцю І. Андрыча, які ў сваіх творах нібы прадказаў крывавыя падзеі 90-х гадоў у Босніі. Ніякай містыкі ў такой дальнабачнасці пісьменніка беларускі даследчык не бачыць: у найноўшай гісторыі Балкан усяго толькі *пацвердзіліся (...) заканамернасці, выяўленыя Андрычам на матэрыяле даўнейшай гісторыі*³⁷.

³⁴ І. Чарота, *Балканскі Гамер...*, с. 4.

³⁵ А. Наумова, *Феномен пограніччя цывілізацый у І. Андрыча і в навучных ісследованиях цывілізацыі*, “Вестник ПГУ. Серия А” 2016, № 2, с. 58–66.

³⁶ І. Чарота, *Балканскі Гамер...*, с. 20.

³⁷ Тамсама, с. 20.

Заклучение

Такім чынам, навукоўцы з Беларусі не раз звярталі ўвагу на І. Андрыча і яго творчасць. Прычым аб'ектам вывучэння і аналізу часта была этнакультурная (нацыянальная, рэлігійная і цывілізацыйная) праблематыка яго твораў.

Аналіз даследчай літаратуры паказаў, што беларускія аўтары лічаць памежнасць адным з ключавых паняццяў праблематыкі і паэтыкі І. Андрыча: памежжа як унутраная аснова ўласнага светаўспрымання пісьменніка; памежжа як базавая характарыстыка мадэляваных топасаў; памежжа як імпульс пераважнай большасці канфліктаў; памежжа як класіфікацыйны прынцып сістэматызацыі персанажаў і іх узаемаадносін і г.д. Шмат увагі прысвячалася разгляду гістарызму твораў сербскага пісьменніка – меншая колькасць распрацовак тычыцца філасофскага зместу яго творчасці.

Усё сказанае сведчыць аб тым, што даследчыкі творчасці І. Андрыча, якія нарадзіліся або жылі на падобных па цывілізацыйных параметрах тэрыторыях, прысвячаюць асаблівую ўвагу этнакультурнай дамінанце творчасці сербскага пісьменніка. Наш вопыт знаёмства з даследчай літаратурай паказвае, што беларускае літаратуразнаўства стала плённым асяродзем для аналізу этнаканфесіянальнай праблематыкі. Памежжа – элемент не толькі балканскай, але і нашай уласнай ідэнтычнасці. І ў Беларусі ведаюць, што такое міжкультурная камунікацыя, сутыкненне інтарэсаў, барацьба за сферы ўплыву. Тут ведаюць, што мяжа – асаблівы культурны феномен, з аднаго боку, плённы для спараджэння новых сэнсаў, а з другога – небяспечны, асабліва тады, калі знешняя сіла ўмешваецца ў жыццё і без таго нестабільнай сістэмы.

Існуе неабходнасць вывучэння этнакультурнага складніка творчасці І. Андрыча, які прадстаўляе сабой каштоўны матэрыял для ўсіх, хто цікавіцца пытаннямі міжцывілізацыйнага ўзаемадзеяння. А агульная карціна рэакцый беларускіх аўтараў, якая склалася ў рамках гэтага даследавання, – гэта на свой спосаб этнакультурная праблематыка творчасці І. Андрыча “ў дзеянні”: ідэі аўтара пачынаюць “жыць” толькі ў працэсе рэцэпцыі. Таму прачытанні творчасці пісьменніка з пункту гледжання праблематыкі памежжа цікавыя для нас не менш, чым сама паказаная праблематыка.

У 1978 годзе ў прадмове да свайго перакладу “Маста на Дрыне” Барыс Сачанка пісаў пра Іва Андрыча: “Бадай-што няма цяпер ні аднаго сапраўднага аматара мастацкага слова, які не ведаў бы імя гэ-

тага пісьменніка, не чытаў бы яго твораў”³⁸. На жаль, сёння ўвага да Андрыча несправядліва згасла. Спадзяемся, што актуалізацыя творчасці гэтага пісьменніка зноў адбудзецца ў будучыні – несумненна, на духоўную карысць беларусаў.

L I T E R A T U R A

- Batraeva O., *Na kul'turnom pogranič'e: Belarus' kak sociokul'turnyj tip v kontekste vostočnogo slavjanstva*, “Belaruskâ dumka” 2010, № 2 [Батраева О., *На культурном пограничье: Беларусь как социокультурный тип в контексте восточного славянства*, “Беларуская думка” 2010, № 2].
- Besпамâtnyh N., *Ėtnokul'turnoe pogranič'e i identitet: vzglâd s pol'skoj storony*, “Vesnik Belaruskaga dzâržaŭnaga ũniversiteta kul'tury i mastactvaŭ” 2007, № 8 [Беспамятных Н., *Этнокультурное пограничье и идентитет: взгляд с польской стороны*, “Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў” 2007, № 8].
- Vasilevič N., *Vyvučenne rëlìgijnaj identyčnasci ũ kantèksce belaruskaga pamežža*, [u:] XIV Meždunarodnye Kirillo-Mefodievskie čteniâ, Minsk 2009 [Васілевіч Н., *Вывучэнне рэлігійнай ідэнтычнасці ў кантэксце беларускага памежжа*, [y:] XIV Международные Кирилло-Методиевские чтения, Минск 2009].
- Jenihen M., *O “zakonu privatnosti”, ili poziv Ive Andriča na toleranciju u romanu Travnička hronika*, “Sveske Zadužbine Ive Andriča” 1996, № 12 [Јенихен М., *О “закону приватности”, или позив Иве Андрића на толеранцију у роману Травничка хроника*, “Свеске Задужбине Иве Андрића” 1996, № 12].
- Naumova A., *Bosniâ kak paradoksal'naâ model' mežkul'turnosti*, [v:] *Paradoxa in den slawischen Sprachen, Literaturen und Kulturen*, Hamburg 2015 [Наумова А., *Босния как парадоксальная модель межкультурности*, [v:] *Paradoxa in den slawischen Sprachen, Literaturen und Kulturen*, Hamburg 2015].
- Naumova A., *Fenomen kul'turnogo pogranič'â tvorčestve Ivo Andriča*, Minsk 2018 [Наумова А., *Феномен культурного пограничья в творчестве Иво Андрича*, Минск 2018].
- Naumova A., *Fenomen pogranič'â civilizacij u I. Andriča i v naučnyh issledovanijah civilizacij*, “Vestnik PGU. Seriâ A” 2016, № 2 [Наумова А., *Феномен пограничья цивилизаций у И. Андрича и в научных исследованиях цивилизации*, “Вестник ПГУ. Серия А” 2016, № 2].
- Sačanka B., *Budaŭnik mastoŭ čalavečnasci*, [u:] *Andryč I., Tryvožny god*, Minsk 1978 [Сачанка Б., *Будаўнік мастоў чалавечнасці*, [y:] *Андрыч І., Трывожны год*, Мінск 1978].

³⁸ Б. Сачанка, *Будаўнік мастоў чалавечнасці*, [y:] *Андрыч І., Трывожны год*, Мінск 1978, с. 3.

- Skrynčenko D., *U nas svoâ Bosniâ, [u:] Belarusy pra Serbiû i Ūgaslaviû*, Minsk 2015 [Скрынченко Д., *У нас своя Босния, [у:] Беларусы пра Сербію і Югаславію*, Мінск 2015].
- Tvaranovič G., *Belaruskâ litaratura: paŭdněvaslavânskì kantèkst: (Adzìnstva genezisu, tyraŭ litaratur i haraktar uzaemasuvâzej)*, Minsk 1996 [Тварановіч Г., *Беларуская літаратура: паўднёваславянскі кантэкст: (Адзінства генезісу, тыраў літаратур і характар узаемасувязей)*, Мінск 1996].
- Tvoronovič G., *Nravstvennyj mir geroâ. Belorusskâ i ūgoslavskaâ voenpaâ proza 60–70-h godov*, Minsk 1986 [Творонович Г., *Нравственный мир героя. Белорусская и югославская военная проза 60–70-х годов*, Мінск 1986].
- Tvaranovič G., *Pad nebam Ajčynu: litaraturna-krytyčnyâ artykuly*, Belastok 2005 [Тварановіч Г., *Пад небам Айчыны: літаратурна-крытычныя артыкулы*, Беласток 2005].
- Tvoronovič G., *Istoričeskij žanr v belorusskoj literature i Ivo Andrič, [v:] Tvorčestvo Ivo Andriča: mif, fol'klor, istoriâ, literatura*, Moskva 1992 [Творонович Г., *Исторический жанр в белорусской литературе и Иво Андрич, [в:] Творчество Иво Андрича: миф, фольклор, история, литература*, Москва 1992].
- Fenomen pamežža. Slavânskîâ movy, litaratury i kul'tury: ètnas u svâtle gìstoryi i sučasnasci*, Grodna 2009 [Феномен памежжа. Славянскія мовы, літаратуры і культуры: этнас у святле гісторыі і сучаснасці, Гродна 2009].
- Hantington S., *Stolknovenie civilizacij*, Moskva 2003 [Хантингтон С., *Столкновение цивилизаций*, Москва 2003].
- Čarota I., *Andričevo delo u Belorusiji. Osobenosti recepcije, [u:] Andrič između Istoka i Zapada*, Baŭja Luka 2012 [Чарота И., *Андрићево дело у Белорусіі. Особеності рэцепцыі, [у:] Андрич између Истока и Запада*, Бања Лука 2012].
- Čarota Ī., *Andryč Īva, [u:] Belaruskâ èncyklapedyâ, t. 1*, Minsk 1996 [Чарота И., *Андрыч Іва, [у:] Беларуская энцыклапедыя, т. 1*, Мінск 1996].
- Čarota Ī., *Balkanskì Gamer, [u:] Slavânskîâ litaratury: Postaçi II*, Minsk 2003 [Чарота И., *Балканскі Гамер, [у:] Славянскія літаратуры: Постаці II*, Мінск 2003].
- Čarota Ī., *Mastakova – stvarac'*, “Nastaŭničkaâ gazeta”, 3.03.1993 [Чарота И., *Мастакова – ствараць*, “Настаўніцкая газета”, 3.03.1993].
- Čarota Ī., *Nakont belaruskaj rëcëpcyì tvaraŭ Īva Andryča (da 120-goddzâ “balkanskaga Gamëra”)*, [u:] *Spadčyna Ī. A. Navumenkì i aktual'nyâ prablemy litaraturaznaŭstva: zbornik navukovyh artykulaŭ*, Gomel' 2012 [Чарота И., *Наконт беларускай рэцэпцыі твораў Іва Андрыча (да 120-годдзя “балканскага Гамэра”)*, [у:] *Спадчына І. Я. Навуменкі і актуальныя праблемы літаратуразнаўства: зборнік навуковых артыкулаў*, Гомель 2012].

Р Э З Ю М Э

ІВА АНДРЫЧ У БЕЛАРУСІ:
КУЛЬТУРАЛАГІЧНЫ І ТЫПАЛАГІЧНЫ АСПЕКТЫ РЭЦЭПЦЫІ

У артыкуле разглядаецца ідэалагічны змест творчасці югаслаўскага лаўрэата Нобелеўскай прэміі Іва Андрыча. Яго спадчына ўспрымаецца у святле праблем мультикультуралізма; адзначаецца роля характарыстыкі пісьменнікам этнічна-канфесіянальных праблем у свеце. Праводзіцца агляд даследаванняў беларускіх філолагаў, прысвечаных Андрычу. Аналізуюцца падабенства паміж боснійскім памежжам і асаблівасцямі гістарычнага развіцця Беларусі. Улічваецца таксама роля, якую можа адыграць гісторыясофскі змест твораў югаслаўскага пісьменніка пры разглядзе гэтых пытанняў.

Ключавыя словы: Іва Андрыч, сербская літаратура, беларуская літаратура, культуравое пагранічча, міжкультуровыя кантакты.

S T R E S Z C Z E N I E

IVO ANDRIĆ NA BIAŁORUSI:
KULTUROWY I TYPOLOGICZNY ASPEKT RECEPCJI

Artykuł omawia ideologiczną treść dzieła jugosłowiańskiego laureata Nagrody Nobla Ivo Andrića. Jego spuścizna jest pojmowana w świetle problemów wielokulturowości, zauważono rolę charakteryzowania problemów etniczno-wyznaniowych na świecie. Przeprowadzono przegląd badań białoruskich filologów poświęconych Andrićowi. Analizowane są podobieństwa między pograniczem bośniackim a specyfiką historycznego rozwoju Białorusi. Uwzględniono także rolę, jaką może odegrać treść historiozoficzna dzieł jugosłowiańskiego pisarza w rozważaniu tych kwestii.

Słowa kluczowe: Ivo Andrić, literatura serbska, literatura białoruska, pogranicze kulturowe, kontakty międzykulturowe.

S U M M A R Y

IVO ANDRIC IN BELARUS:
CULTURAL AND TYPOLOGICAL ASPECT OF RECEPTION

The article considers the problematics of the work of the writer of Yugoslavia, Nobel laureate Ivo Andrić. His heritage is reviewed in the light of the problems of multiculturalism. Its role in characterizing of ethno-confessional problems in the world is noted. A survey of the studies of Belarusian philologists devoted to Andrić is conducted. The journalistic texts containing references to I. Andrić are

analyzed. Parallels between the Bosnian borderland and the peculiarities of Belarusian history are considered. The role that the historiosophical content of the works of the Yugoslav writer can play in dealing with these issues is also taken into account.

Key words: Ivo Andrić, Serbian literature, Belarusian studies of literature, cultural borderland, intercultural contacts.